

Gheorghe Colțun
Monica Spirescu

FRAZEOLOGISME BIBLICE ÎN LIRICA POETILOR GR. VIERU ȘI A. SUCEVEANU

Tezaurul frazeologic românesc constituie partea cea mai originală a limbii române. Această bogăție spirituală a constituit și obiectul de cercetare a multor lucrări ale binecunoscutului academician N. Corlăteanu, care și-a consacrat întreaga viață slujirii graiului românesc.

În limba română există un număr considerabil de frazeologisme de origine biblică. Utilizarea acestor „perle” sfinte ale limbii în operele literare contribuie la scoaterea în relief a celor mai sugestive tablouri din „Cartea cârților” și, respectiv, la crearea unor imagini artistice inedite, care pătrund până în adâncul sufletelor cititorilor.

Ne vom referi în continuare doar la analiza unor poezii, semnate de poezii Gr. Vieru și A. Suceveanu, ce conțin în structura lor frazeologisme de geneză biblică.

Poetul-academician Gr. Vieru actualizează în poezia „Numărarea cuielor” acea crimă de neiertat a răstignirii pe cruce a Lui Iisus Hristos, accentuând faptul că tragica crimă de altă dată nu a fost unică, ci ea se repetă, cu o cruzime de invidiat, și în zilele noastre.

Poemul începe cu sensibilă prezentare a valorilor divine ale Fiului lui Dumnezeu, prin evidențierea apropierei de rudenie a lui Hristos cu noi, muritorii de rând: „*Frate mai mare/ Numai Hristos/ Ne poate fi./ Și numai lacrima lui/ Soră mai mare/ Și numai în inima Sa/ Vom găsi încă o Patrie*” („Taina care mă apără”, p. 341).

Partea a doua a poemului scoate în relief un tablou tragic, care este o urmare directă a răstignirii pe cruce de către iudei a Fiului Domnului – Iisus Hristos. În condițiile de retrogradare spirituală și materială a societății umane contemporane, copiii noștri, afectați de criza mondială generală a spiritului și de criza materială, în special, a neamului nostru, au ajuns să învețe a număra pe cuietele bătute în palmele și corpul lui Iisus: „*Iată, copiii noștri/ Învață să numere/ Pe cuietele/ Încă pline de sânge./ Care și nouă palmele/ Ne străpunseră*” („Taina care mă apără”, p. 341).

În altă poezie *Treizeci de arginți*, Gr. Vieru, stindardul liricii civice românești, vine să ne atenționeze că cele mai multe rele pe Terra se produc din cauza lăcomiei omului după avere, după bani câștigați pe căi necinstite, asemeni celor treizeci de arginți, luați de Iuda pentru trădarea și vinderea lui Iisus Hristos:

„*Treizeci de arginți/ Strălucesc încă viu pe fundul/ Înfierbântatului nostru sânge./ Căci acolo i-am ascuns*” („Taina care mă apără”, p. 207).

Trădarea de neam, trădarea celui mai apropiat om poate că nici nu ar exista, meditează poetul Gr. Vieru în poezia cu același titlu *Trădarea de neam*, dacă acel sărut molipsitor al lui Iuda nu s-ar mai păstra pe obrazul celor mai mulți dintre noi: „*Frate, este generoasă/ Trădarea de neam/ Chiar dacă trage în plug/ Noi nu știm trăda/ Nici măcar o furnică./ Ci încă mai rățește/ Ca mușcătura de câine/ Sărutul lui Iuda/ Pe-al nostru obraz*” („Taina care mă apără”, p. 267).

Subiectul trădării și al trădătorilor este preluat de poetul Gr. Vieru și în poezia *Hristos veni-va pe pământ*, în care zice cu încredere deplină: „*Vom străpunge raza morții/ Zid de nori, zid de nori./ Rușina-se-vor arginții*” („Taina care mă apără”, p. 328).

Până la urmă, neîndreptățitul poet, care a fost împrôșcat cu cele mai murdare pietre, ce pot exista în lumea aceasta, de către iudeii contemporani, rămâne optimist și crede într-un viitor mai bun pentru toți, căci există și un înger păzitor – „Steaua din frunte”: „*Fericit cel care/ Și-a alipit sufletul/ De steaua din cer/ Ca de focul din vatră!/ Fericit cel care-a găsit drumul!*” („Taina care mă apără”, p. 210).

Ne consolăm cu gândul că cel mai mare bard al Basarabiei române și-a găsit drumul spre eternitate, spre Lumina lui Dumnezeu. Poate măcar în ceruri i se va face dreptate.

Talentatul poet A. Suceveanu utilizează cu măiestrie în placheta „Arhiva Golgotei” mai multe motive biblice, creând veritabile trăiri poetice și imagini artistice originale.

A. Suceveanu preia „*Parabola fului rătăcitor*” în poezia „*Ruga fiilor rătăcitori*”. În prima parte a poeziei, autorul, cu durere în suflet, trece în revistă acele lucruri sfinte pe care le-au pierdut românii bucovineni și basarabeni: „*istoria și limba, și temeul*”, „*doina, Miorița și lumina din Luceafăr*”, iar în schimbul acestora „*am învățat trădarea ca pe-o artă*” (p. 8). Cu toate acestea, poetul e optimist, pentru că mai există adevărul care „*nu se vinde*” și „*coloana vertebrală*”, și „*sprîjiniți de munți și de colinde/ Am mai putea învinge – această boală*” (p. 9). Fiind credincios în suflet și în fapte, A. Suceveanu nu cheamă sus pe baricade, ci îndeamnă la rugă „*spre cei ce au istoria de-a gata*” și „*ne-o slobod în rate*”. „*Sfânta rugămintă*” se referă la reîntoarcerea „*strămoșilor din morminte*”, „*memoriei ce zace în arhive*” și a „*întregului neam ce sângează*”. Fire optimistă, poetul, ca o resemnare, zice la sfârșitul poeziei: „*Și cum suntem cu toții vinovați,/ Să ne rugăm, egal împărțind vina./ Ca să ne ierte Doina și Carpații,/ Să ne-nfizeze iarăși Rădăcina*” (p. 9).

Poezia *Ruga fiilor rătăcitori* se prezintă astfel nu numai ca o rugă de iertare, ci poate chiar mai mult, ca un Apel către cei ce au permis înstrăinarea și rătăcirea a milioane de fii iubitori ai Țării – Mamă, adică către ocârmuitorii, politicienii de vârf ai României, care ar trebui să repare greșeala predecesorilor lor, pe care nu i-a prea durut în cot de soarta, de destinul atâtor fii adevărați: români basarabeni și bucovineni.

O satiră distrugătoare la adresa trădării și trădătorilor de neam o găsim în poemul alcătuit din trei părți *Arhivele Golgotei*. La lecturarea poemului ne dăm seama că prin noțiunea de „arhive” poetul a avut în vedere nenumăratele închisori comuniste, care „*sunt la un pas de noi*” și au „*pereții roșii, parcă vopsiți cu sânge*”, „*acolo rana lumii suspină nopți și plânge*”. „*Registrele secrete*” se „*completează-ntruna*”, iar „*de la dosare – adie – a trădare și-a formol*” (p. 14). Pentru aceste arhive, adevărate iaduri pe pământ, „*mereu nu ajung cadre la secția trădării*”. Cu toate acestea, se „*lucrează înainte*”, căci „*Arhivarul, zilnic le răsplătește truda/ Cu arginți de preț ce poartă efigia lui Iuda*.”

Motivul biblic al celor „*30 de arginți*”, care semnifică „*prețul trădării*” (expresia vine din povestirea evanghelică în care se spune că Iuda l-a trădat pe Hristos pentru 30 de arginți luați de la farisei) îl regăsim și în partea a doua a poemului „*Arhivele Golgotei*”. Aici „*îngerii roșii în lumina torții/ Ne trec./ de vii, la fondurile morții*” (p. 63), căci „*arginții-n seifuri zumzăie subțire.../ Iar crucea stă, de veacuri, la intrare/ doar în poziția de răstignire*” (p. 63).

În partea a treia a poemului sunt descrise „*grotele de jos*” ale arhivelor, unde „*se spală creierii*” și fariseii „*împletesc de zori cumuni de spini*”. Iar „*sus, în Salonul 30 de arginți*” „*... voci grohăitoare*”, „*judcă păreri, viziuni, popoare*”, căci și „*mai sus, în*

for, Pilat, **șeful cel mare**” „pune viza **de crucificare**”, fără a simți vreo responsabilitate, având deja „un fel de tic: **se spală des pe mâini**” (p. 103).

Pilat din poemul *Arhivele Golgotei* reprezintă chipul clasei putrede a justiției, care, pentru euro și dolarii fariseilor contemporani, fac din alb negru și din negru alb. Epitetele determinative din îmbinările „voci grohăitoare”, „bărbați spâni/ Cu ochi de mort și boturi lungi de câini” caracterizează elocvent firea animalică, coruptă și distrugătoare a justiției contemporane.

„Dulcele clinchet” al arginților devenit etern, i-a făcut pe unii „să-și spintece propriul stern” și „să-și vândă părinții” („Pecetea de noroi a lumii”, p. 90).

Poetul A. Suceveanu este însă de altă parte a baricadei. Dânsul dorește a fi mai degrabă „fluture cu aripi arse./ Mai bine mort de nouă ori decât/ biet figurant la circul – acestei farse/ Cu tinicheaua dogmelor la gât”. („Refuzul circului”, p. 120). Poetul „nicicând nu va dansa tangoul/ Falsei iubiri”, pentru că e „conectat la brazi și la colinde/ Mi-e șira în-și-ru-i-re de cetățî”.

Cu mâna pe inimă, autorul zice spre final: „Acesta sunt. Nimic nu am ce-ascunde:/ Statuia albă-a unei suferinți/ Și n-o să-genunchez în temple scunde/ Zidite strâmb **pe 30 de arginți**” („Refuzarea circului”, p. 21).

Unul din cele mai originale poeme ale plachetei este *Flori din Grădina răstignirii*. Poetul-ndrăgostit vrea să-i aducă iubitei un cadou deosebit: „În noaptea asta cu zăpezi pe sus,/ Când lumea-i pură parcă-au nins-o mirii,/ Iubita mea, eu, iată, ți-am adus/ Flori roșii **din grădina răstignirii**”. Aceste flori nu sunt simple sau obișnuite flori, ci unice-n lume, pentru „că sus, pe crucea grea, ele mi-au fost/ Nu crini și nici garoafe./ ci doar **cuie**./ De-atâtea ori mi-au înflorit în răni/ Pe când ardeam/ turlă de foc/ spre stele!! Sunt flori de patimi și sunt flori de vămi./ Sânt **cuiele crucificării mele**” (p. 82).

Îndrăgostitul – suferind o previne metaforic pe iubita sa „Să nu te sperii/ au miros ciudat/ De cer ținut în umezeala grotei./ Miros de tot ce-am plâns și-am sângerat/ Când te-am iubit sub stelele **Golgotei**/ Pot fi un semn că toate-s în zadar./ Că dragostea prăpăd ne-a fost și vină./ Primește-le, și ultimul meu dar./ Sânt vechi și aspre./ dar produc lumină...” („Flori din Grădina răstignirii”, p. 82).

Până la urmă, ca și „Mesia care-a fost văzut/ Plângând sub stelele de lut”, poetul, fiind un creștin adevărat, „Se reîntoarce, trist, în mit/ Pe postul vechi **de răstignit**” („Pastel civil”, p. 81).

În câteva poezii predomină imagini artistice ce au la origine pașnicul miel biblic.

Poetul, fiind „exilat din munte în câmpie”, e ars de „singurătatea de brad” și e neliniștit de bunii lui, care poartă „cămășile răbdării”. Suportând toate greutatea și durerile destinului, părinților singuratici nu le-a rămas „din turma zilelor de ieri” decât „doar **Mielul din icoane**” („Părinți la marginea lumii”, p. 53).

Sângele autorului „e blândul **miel pascal**/ Păscând în zori prin crângul ideal/ Și care, vai, nu știe, nici nu știe...” („Miel pascal”, p. 151). Dacă mielul nu știe finalul trist care-l așteaptă, atunci poetul e mai pragmatic, căci zice la un moment dat: „Presimt amurgul roșu ce va naște/ Viermi aurii în frageda zăpadă./ La masa lor trupul va fi să-mi cadă/ Ca **mielul blând** între făclii de Paște” („Fulor de azur”, p. 94).

Lumea terestră este murdară din cap până la călcâie de noroi uman, de tocmai „tresar chiar morții, până-n infern”, căci „boala **sărutului biblic** îi miră;/ Ci noi ne mai vindem propria șiră./ Ci gura noastră sărută modern...” Dezamăgit de toate, poetul conchide: „**Sărutul lui Iuda** pare să fie/ Pecete a lumii, pururea vie” („Pecetea de noroi a lumii”, p. 90).

Fiind întristat de drama omenirii, „când mor principii și se sting iubiri”, iar „porcii rămân prin psaltiri”, unicul lucru l-a care se gândește poetul este „apocalipsa”, căci „sângele de miel îi pare apă-n căni...” Și, ca urmare a acestei stări critice, poetul declară: „Pe limbă-mi cresc bureți și solzi de pește/ Creierii-mi ard și nervii îmi sânt goi/ În capul meu sălbatic se trezește/ Urlând, chiar **Judecata de Apoi**” („În mine, Judecata de Apoi”, p. 136).

Analizând poeziile din placheta „*Arhivele Golgotei*”, criticul literar Teodor Vârgolici accentuează că „poezia lui A. Suceveanu poartă pecetea unei originalități distincte. Versurile sale, deși sunt expresia pătimirii, nu au curgerea lentă a unor litanii, ci excelează printr-o vibrație interioară de tulburătoare intensitate” (Vârgolici, 1993: 199).

Este o apreciere adecvată, căci poeziile lui A. Suceveanu nu numai constată fapte, nu sunt numai niște rugă către cer, ci conțin și un îndemn spre adevăr, o chemare pe altarul acestui adevăr, pentru care a luptat o viață și poetul-academician Gr. Vieru.

Referințe bibliografice

1. A. Suceveanu. *Arhivele Golgotei*. – Chișinău, Hyperion, 1990.
2. Gr. Vieru. *Taina care mă apără*. – Chișinău, 2009.
3. T. Vârgolici. *A. Suceveanu, „Arhivele Golgotei”*. În: „Basarabia”, 1993, nr. 1.

Universitatea de Stat din Moldova